

Neuvotteleva virkamies Elina Rydman

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 214/2018 vp)

Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hallitus esittää annettavaksi uuden rahankeräyslain. Laissa säädettäisiin rahankeräysten järjestämisestä ja niiden asianmukaisuuden valvonnasta. Nykyinen rahankeräyslaki kumottaisiin.

Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman tavoitetta vapaaehtoistoiminnan merkittävästä helpottamisesta rahankeräyksen järjestäjien sekä viranomaisen hallinnollista taakkaa keventämällä ja lupaprosesseja sujuvoittamalla. Uudella rahankeräyslailla on myös tarkoitus estää rahankeräykseen mahdollisesti liittyvää rikollista toimintaa sekä vastata kansainvälisiin velvoitteisiin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa. Kokonaisuudistuksen tavoitteena on lisäksi kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksien lisääminen luomalla viranomaismenettely, jossa jatkuvasti rahankeräyksiä ja kertaluonteisia keräyksiä järjestäville tahoille olisi erilliset niiden tarpeita nykyistä paremmin vastaavat viranomaismenettelyt. Lisäksi tavoitteena on edistää kansalaisyhteiskunnan toimintaa mahdollistamalla laajemmin rekisteröimättömässä muodossa toimivien kansalaisryhmien ja pienten yhdistysten varainhankinta rahankeräyksin ja mahdollistamalla rahankeräysten järjestäminen nykyistä huomattavasti nopeammin yhteisöllisen rahoitustarpeen synnyttyä.

Rahankeräys olisi jatkossa mahdollista järjestää kahta vaihtoehtoista menettelyä hyödyntäen. Rahankeräyksen järjestämisen edellytyksenä olisi joko rahankeräyslupan hakeminen Poliisihallitukselta tai ilmoituksen tekeminen poliisilaitokselle pienkeräyksen järjestämisestä. Samalla luovuttaisiin viranomaisten alueellisesta toimivallanjaosta. Näiden kahden menettelyn lisäksi rahankeräyslaissa säädettäisiin eräistä lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä rahankeräyksistä sekä vaalikeräyksistä, joihin ei tarvitsisi hakea lupaa tai joista ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta. Vaalikeräyksiä koskisi voimassa olevan rahankeräyslain säännöksiä vastaavasti tilitysvelvollisuus.

Laissa säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden nojalla Poliisihallituksella ja poliisilaitoksilla olisi mahdollisuus keskeyttää rahankeräys. Laissa säädetyillä edellytyksillä Poliisihallitus ja poliisilaitokset voisivat myös kieltää pankkia luovuttamasta rahankeräysvaroja rahankeräyksen järjestäjän rahankeräystililtä. Lisäksi laissa säädettäisiin Poliisihallituksen toimivallasta peruuttaa rahankeräyslupa. Valvontaviranomaisella olisi myös mahdollisuus antaa luvanhaltijalle kirjallinen varoitus luvan peruuttamisen sijasta.

Tarkoituksena on, että uusi rahankeräyslaki tulisi voimaan noin puolen vuoden kuluttua lakiehdotuksen hyväksymisestä. Viranomaisten kouluttaminen, tarvittavien tietojärjestelmämuutosten toteuttaminen sekä uudistuksista tiedottaminen edellyttää riittävän pitkää siirtymäaika.

Rahankeräyslupa

Rahankeräyslain tavoitteena olisi voimassa olevan lain mukaisesti kolmannen sektorin toimintaedellytysten tukeminen. Tämän vuoksi rahankeräyslupan myöntämisen edellytyksenä olisi edelleen pääsääntöisesti rahankeräyksen järjestäjän toiminnan tarkoituksen sekä keräystarkoituksen yleishyödyllisyys. Laissa säädettäisiin aikaisempaa yksityiskohtaisemmin niistä tahoista, joille rahankeräyslupa voitaisiin myöntää. Valtiolle, maakunnalle, kunnalle ja kuntayhtymälle ei voitaisi myöntää rahankeräyslupaa. Korkeakoulujen ja Kansalliskallian oikeus saada rahankeräyslupa säilytettäisiin. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon sisällä rahankeräysoikeus osoitettaisiin hiippakuntien sijasta seurakunnille. Lisäksi rahankeräyksen järjestäjille tulisi jatkuva oikeus kerätä varoja pääomittamistarkoituksessa.

Voimassa olevan rahankeräyslain mukaisista määräaikaisista luvista luovuttaisiin ja rahankeräyslupa myönnettäisiin aina toistaiseksi voimassa olevana. Ehdotetun lain mukainen hakemusmenettely olisi huomattavasti nykyistä kevyempi. Hakijan ei tulisi enää ilmoittaa viranomaiselle rahankeräyksen järjestämisessä käytettäviä keräystapoja ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Myös toiminnan vakiintuneisuuden ja keräyksen yleisen edun mukaisuuden arvioimisesta luovuttaisiin.

Rahankeräyksen järjestäjä tekisi vuosittain Poliisihallitukselle vuosiluonnoksen rahankeräysten järjestämisestä, keräystuotosta ja tuoton käyttämisestä. Tulevan tilikauden keräyksistä ilmoitettaisiin viranomaiselle suunta-antavalla vuosisuunnitelmalla.

Pienkeräys

Pienkeräyksellä tarkoitetaan ilmoituksenvaraista, keston ja keräystuoton enimmäismäärän osalta rajoitettua rahankeräystä. Pienkeräyksen järjestäjältä ja keräystarkoitukselta ei nimenomaisesti edellytettäisi yleishyödyllisyyttä. Keräjätahoja tarkentavilla rajoituksilla pyrittäisiin kuitenkin tukemaan yleishyödyllisen toiminnan rahoittamisen tukemisen tavoitetta. Yritysmuodossa toimiva taho ei voisi järjestää pienkeräystä.

Pienkeräystä ei saisi järjestää elinkeinotoiminnan tukemiseksi tai oikeushenkilön varallisuuden kartuttamiseksi. Yhdellä pienkeräyksellä olisi mahdollista kerätä enintään 10 000 euroa. Yksi pienkeräys saisi kestää enintään kolme kuukautta ja keräyksiä saisi järjestää enintään kaksi kertaa kalenterivuoden aikana. Pienkeräyksestä tulisi tehdä tilitys poliisilaitokselle kaksi kuukautta keräyksen loppumisen jälkeen.

Rikoslakiin esitettävät muutokset

Uuden rahankeräyslain johdosta ehdotetaan muutettavaksi rikoslain 17 luvun 16 c §:n rahankeräysrikosta koskevia säännöksiä. Ehdotetussa pykälässä on huomioitu lupamenettelyn lisäksi käyttöön otettava ilmoituksenvarainen pienkeräysmenettely sekä käytännön toimeenpanijaa koskevan sääntelyn

purkaminen. Siltä osin kuin kyse olisi pikemminkin rahankeräyksiin liittyvien hallinnollisten velvollisuuksien rikkomisesta, tekoja arvioitaisiin ehdotetussa rahankeräyslaissa tarkoitettuina rahankeräysrikkomuksina.

Esityksen vaikutukset

Uudella rahankeräyslailla lisättäisiin kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia rahankeräysten järjestämisessä sekä edistettäisiin rekisteröimättömässä muodossa toimivien kansalaisryhmien rahankeräysten järjestämistä. Esityksellä lisättäisiin myös kolmannen sektorin mahdollisuuksia hyödyntää yritysysteistyötä purkamalla käytännön toimeenpanijoita koskeva sääntely. Kokonaisuudistuksella vastattaisiin myös digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin kehittämällä lainsäädäntömuutoksien sähköistä asiointia, luopumalla viranomaisten alueellisesta toimivallanjaosta sekä keräystapojen sääntelystä.

Uudistetun hallinnollisesti kevyemmän rahankeräysmenettelyn arvioidaan kannustavan nykyistä huomattavasti enemmän toimijoita järjestämään rahankeräyksiä. Rahankeräysten järjestäjien kokonaislukumäärän voidaan arvioida jopa kaksinkertaistuvan nykyisestä.

Poliisihallituksen ja poliisilaitosten välinen tehtävänjako selkiytyisi uuden lainsäädännön myötä. Uudistuksella olisi vaikutuksia myös viranomaisten tehtäviin ja niiden määriin. Poliisihallitukselle ei tulisi uusia tehtäviä, mutta hoidettavat tehtävät muuttuisivat uudistetun lupamenettelyn myötä ja useita nykyisen menettelyn mukaisia tehtäviä jäisi pois. Poliisilaitoksille tulisi uusia tehtäviä pienkeräysmenettelyn seurauksena, mutta samalla nykyiset lupamenettelytehtävät jäisivät pois. Menettelyn keventämisen ja kehittämisen myötä rahankeräysasioita voitaisiin jatkossa käsitellä nykyistä tehokkaammin. Vuosi-ilmoitusten vuosittaisen määrän kasvun vuoksi Poliisihallituksen henkilöresursseja vahvistettaisiin yhdellä henkilötyövuodella. Ehdotettu lainsäädäntö edellyttäisi lisäksi merkittäviä muutoksia poliisihallinnon tietojärjestelmiin. Tietojärjestelmämuutokset ja henkilöresurssivaikutukset kohdistuvat poliisin maksulliseen toimintaan, jolloin kustannukset vyörytettäisiin valtion maksuprustelain mukaisesti lupa- ja ilmoitusmaksuihin.

Uudella lailla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia rikostorjunnan näkökulmasta. Viranomaisella olisi jatkossakin keräysten pääsääntöisen luvan- ja ilmoituksenvaraisuuden johdosta mahdollisuudet havaita lainvastaista toimintaa ja puuttua siihen.

Muut huomiot

Hallituksen esitykseen sisältyvästä ehdotuksesta uudeksi rahankeräyslaiksi on epähuomiossa jäänyt valmistelun loppuvaiheessa pois sana "eivätkä". Tämän vuoksi hallintovaliokuntaa pyydetään teknisenä muutoksena täydentämään 1. lakiehdotuksen 6 §:n 4 momentin sanamuotoa seuraavasti:

*"Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskusrahasto toimiessaan diakoniarahaston lukuun, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntayhtymä ja seurakunta, joka ei kuulu seurakuntayhtymään, ja Suomen ortodoksisen kirkon seurakunta eivät saa järjestää rahankeräystä seurakunnan tai seurakuntayhtymän rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon, henkilöstökulujen kattamiseen, hautaustoimeen **eivätkä** väestökirjanpitoon".*